

Війна не може зупинити 1325

Як українські жінки тримають лінію демократії попри реальну загрозу відкату гендерних реформ у воєнних умовах

Подкаст «1325: жінки, мир, безпека – від ООН до України» став для мене не лише роботою, а й простором довіри. Місцем, де можна ставити найскладніші запитання і чути чесні відповіді. Бо коли жінки говорять про війну, вони говорять не лише про руйнування. Вони розповідають про досвід життя під час війни, про відновлення і людську витривалість.

Жінки не лише потерпають від війни – вони формують рішення, документують правду, беруть на себе відповідальність. Досвід України підтверджує, що залучення жінок до процесів миру й безпеки посилює стійкість держави. Саме про це Резолюція 1325, яка 25 років тому вперше визначила, що питання миру й безпеки неможливо вирішувати без участі жінок.

Коли Рада Безпеки ООН ухвалювала Резолюцію 1325 у 2000 році, світ говорив про Балкани, Руанду, Афганістан.

Війни в колишній Югославії (1991-1999), особливо події в Косово, стали прикладом систематичного сексуального насильства під час війни, що вплинуло на формулювання 1325. Геноцид у Руанді 1994 року показав, наскільки жінки можуть бути як постраждалими, так і рушійною силою миротворення, і цей досвід часто згадувався у виступах під час обговорення Резолюції. А ситуація в Афганістані, де з 1996 до 2001 року країна перебувала під владою «Талібану» і права жінок були практично знищені, формувала розуміння того, що без участі жінок неможливо говорити про справедливий і сталий мир.

У дебатах в Раді Безпеки, що передували ухваленню Резолюції, саме ці конфлікти згадувалися як приклади, де жінки були непропорційно вразливими, але виключеними з процесів ухвалення рішень.

Сьогодні, коли в центрі Європи триває повномасштабна війна, Україна щодня нагадує: Резолюція 1325 – це не про минуле, а про сучасність

Сьогодні, коли в центрі Європи триває повномасштабна війна, Україна щодня нагадує: Резолюція 1325 – це не про минуле, а про сучасність. В Україні під час війни жінки служать у війську, працюють у медіа, підтримують громади, ведуть переговори та фіксують воєнні злочини.

2014 рік став точкою, коли жінки взяли на себе роль, якої держава тоді не визнавала. Вони були військовими, парамедиками, волонтерками, але офіційно – «кухарками» чи «секретарками». Саме тиск громадянського суспільства і виконання Резолюції 1325 поступово змінили політику: держава відкрила для жінок бойові посади, а у 2016 році ухвалила перший Національний план дій. Сьогодні у секторі безпеки й оборони службу проходять близько 70 тис. жінок, і ця цифра постійно зростає.

Втілення Резолюції 1325 – це не лише урядові плани й стратегії. Це щоденна робота на місцях і, зокрема, внесок жінок у журналістику.

Саме вони документують воєнні злочини: сексуальне насильство, депортації, катування. Журналістка пояснює, що під час розслідування випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), найважливіше – не допустити повторної травматизації постраждалих. За її словами, команда працює з вцілілими дуже обережно: пропонує психологічну підтримку, дозволяє їм перед публікацією ознайомитися з матеріалом, аби переконатися, що вони готові до розголосу своєї історії. Вона наголошує, що ці жінки – не просто герої медійних сюжетів, а ті, хто пережив і вижив.

Наприклад, розслідування The Kyiv Independent у співпраці з OCCRP – документальний фільм «He Came Back», що розповідає історії українських жінок, зґвалтованих російськими військовими. Команда журналісток збрала свідчення постраждалих, встановила особи нападників і передала докази українським та міжнародним слідчим. Таким чином журналістика стає частиною процесу справедливості, де жінки виконують роль документаторок та свідкинь. Ця робота демонструє, як принципи Резолюції 1325 втілюються на практиці – через журналісток, які стають частиною системи безпеки.

Ще одне, нещодавно презентоване розслідування The Kyiv Independent «Росія готує українських дітей із окупованих територій

воювати у своїй війні» викриває системну мілітаризацію українських дітей, вивезених до Росії з окупованих територій. Під керівництвом російських офіцерів і колишніх бійців «Вагнера» дітей навчають воювати – використовувати зброю, керувати дронами, копати окопи. Робота журналісток показує не лише злочини окупантів, а й глибину травми, яку Росія намагається закласти в наступне покоління українців.

*Робота медіа має
прямий зв'язок із
четвертим стовпом
Резолюції – відновленням
та реінтеграцією*

Помітно, що коли говоримо про реалізацію Резолюції 1325 в Україні, найчастіше уявляємо військову службу, гуманітарну допомогу, політичне представництво. Ще одна важлива площина – інформаційна безпека, яку формують журналістки, висвітлюючи злочини, людські історії та права постраждалих.

Їхня робота має прямий зв'язок із четвертим стовпом Резолюції, тобто відновленням та реінтеграцією. Бо розповідати про злочини – це крок до справедливості, а отже, до відновлення миру.

Журналістські розслідування, наприклад, про викрадення, депортації чи сексуальне насильство, уже передаються до Офісу Генерального прокурора. Це означає, що медіа стають частиною системи відповідальності, навіть якщо не мають мандату суду.

Під час повномасштабної війни українські медіа опинилися між двома викликами – національною безпекою та свободою слова. Щодня журналісти стають перед складним вибором – як розповідати правду і водночас не завдавати шкоди. Незалежна журналістика залишається важливою навіть під час війни, адже саме вона допомагає зберегти демократію.

*Коли жінки у медіа
порушують теми
воєнних злочинів,
корупції, порушень прав
людини, вони не просто
інформують – вони
гарантують, що
демократія залишається
дієвою*

Ця фраза – ключова для розуміння того, чому війна не скасовує 1325. Адже Резолюція говорить про участь жінок в ухваленні рішень, а журналістика – це теж форма участі. Коли жінки у медіа порушують теми воєнних злочинів, корупції, порушень прав людини, вони не просто інформують – вони гарантують, що демократія залишається дієвою.

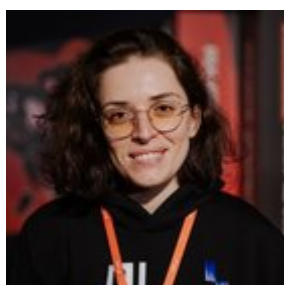
Українські журналістки, які працюють іноземними мовами, фактично виконують роль громадських дипломаток: вони пояснюють світові, що українська демократія може бути неідеальною, але вона справжня. Вона тримається доти, доки існують медіа, які не мовчать.

Важливо розуміти, що втілення Резолюції 1325 – це не лише політика «згори вниз». Як наголошує директорка Українського жіночого фонду Наталія Карбовська, реальні зміни починаються саме з місцевих ініціатив і зусиль жінок на місцях.

Зокрема, Коаліції 1325 у громадах поєднують представниць влади й громадських організацій, які аналізують, що не працює, і разом шукають рішення. Вона розповіла ілюстративну історію про «відро». У невеликій громаді жінки користувалися відром, щоб піднятися у вагон електрички, яка зупинялась у полі. Вони вважали це нормальним, поки не зрозуміли, що це питання їхньої безпеки, гідності й доступності. «1325» – це і про те, щоб замінити це відро на справжню платформу. Бо порядок денний «жінки, мир, безпека» починається не з високих трибун, а з конкретних життєвих змін.

Напередодні 25-ї річниці ухвалення Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», 31 жовтня, варто нагадати: цей документ ніколи не був лише про дипломатію чи політику. Сенс Резолюції — у щоденних діях тих, хто втілює її принципи на практиці. Серед них – українські журналістки, які документують воєнні злочини, зберігають свідчення, говорять про постраждалих і захищають право суспільства знати правду навіть під час війни.

Завдяки цим голосам світ краще розуміє, що українці боронять не лише територію, а й право жити у країні, де жінки мають безпеку, участь і повагу. Попри реальну загрозу відкату гендерних реформ у воєнних умовах, саме їхнє продовження є запорукою того, що Україна залишиться демократичною державою і рухатиметься європейським шляхом.



Ліза Кузьменко

Ліза Кузьменко (Liza Kuzmenko) – голова ГО «Жінки в медіа», членкиня Комісії з журналістської етики, співведуча подкасту «1325: жінки, мир, безпека – від ООН до України» на Громадському радіо.

